

Poticanje kreativnosti djece predškolske dobi

Milić, Atena

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:643070>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Atena Milić

POTICANJE KREATIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Zagreb, rujan, 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Atena Milić

POTICANJE KREATIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

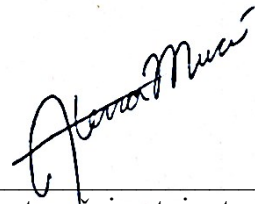
Završni rad

**Mentor rada:
Morana Varović Čekolj, mag. art., mag. prim. educ.**

Zagreb, rujan, 2023.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Aleksandra Mucic', written over a horizontal line.

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	1
2. LIKOVNA UMJETNOST	2
3. FAKTORI LIKOVNE KREATIVNOSTI	3
4. KREATIVNOST	4
5. RAZVOJNI STUPNJEVI KREATIVNOSTI	5
6. POTICANJE KREATIVNOSTI	6
7. MOTIVACIJA	7
8. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG IZRAŽAVANJA	9
8.1. Prema G.H. Luquetu	9
8.2. Prema Hercegu	10
9. LIKOVNI MATERIJALI, PRIBOR I TEHNIKE	12
10. PRAKTIČNI RAD	13
10.1. POSTAVLJENI CRTEŽ OLOVKOM	13
10.2. OSLIKAVANJE TEMPEROM	15
11. PRIČA I PRIKAZI IZ PRIČE	18
12. PROCES IZRADE VLASTITOG RADA	21
12.1. ZAVRŠENI RAD I DETALJI	25
13. ZAKLJUČAK	27
14. POPIS LITERATURE	28

SAŽETAK

Poticanje kreativnosti u ranom odgoju i obrazovanju ima veliku ulogu u daljnjem dječjem razvijanju kao i stvaranju pozitivne slike o samome sebi. Djeca se likovno izražavaju od najranije dobi i pritom odgojitelji trebaju poznavati kako i na koji način poticati djetetovo stvaralašto ovisno o dobi djeteta.

Stoga se u teorijskom dijelu ovoga rada nalaze pojašnjenja što se smatra kreativnošću, koji su razvojni stupnjevi kreativnosti i kako ju poticati. Također velika se važnost pridodaje i samoj motivaciji za likovno stvaralaštvo.

Uključen je i opis likovnih materijala i same likovnosti kao takve. Likovni materijali također se moraju voditi prema dobi djeteta i pristupačnosti korištenja određenog materijala.

Uz teorijski uključen je i praktični dio. U praktičnom djelu je provedena aktivnost „Priča iz vrećice“ na temelju koje su djeca oslikavala neki motiv, scenu ili lika. Djeca su se koristila olovkom za postavljanje crteža te tempere za oslikavanje.

Nastala su dva rada koja su potom dodatno oslikana, ali ovaj put ih nije oslikavalo dijete već odrasla osoba.

Cilj rada je bio usporediti dječju kreativnosti s kreativnošću odrasle osobe.

U zaključku, vodeći se prema dječjom kreativnošću, način rada djeteta i odrasle osobe znatno se razlikuje. Djeci nije bila potrebna neka velika aktivnost kako bi kreirali nešto novo. U suprotnosti odrasloj osobi bi trebalo znatno više poticaja i promišljanja kako bi se dobio jednak finalni produkt.

Stoga, ne smijemo zanemarivati konstantno poticanje kreativnosti kroz odrastanje jer bi se tada kreativnost svakog pojedinca uvelike smanjila i društvo kao takvo bi zaboravilo kako je to stvarati kao dijete.

Ključne riječi: kreativnost, motivacija, likovni izražaj

SUMMARY

Encouraging creativity in early education plays a big role in children's further development as well as creating a positive self-image. Children express themselves artistically from an early age, and educators should know how and in what way to encourage the child's creativity, depending on the child's age.

Therefore, in the theoretical part of this work, we find what is considered creativity, what are the developmental stages of creativity and how to encourage it. Great importance is also attached to the very motivation for creativity.

A description of art materials and art itself as such is also included. Art materials must also be guided by the age of the child and the accessibility of using certain materials.

This paper also includes a practical part. In the practical part, the activity "Story from a bag" was carried out, on the basis of which the children depicted a motif, scene or character. The children used pencils for drawing and tempera for painting.

Two works were created which were then additionally painted, but this time they were not painted by a child but by an adult.

The aim of the paper is to compare children's creativity with the creativity of adults.

In conclusion, based on children's creativity, the way a child and an adult work is significantly different. Children didn't need any big activity to create something new. In contrast, an adult would need much more encouragement and thought in order to get the same final product.

Therefore, we must not neglect the constant stimulation of creativity through growing up, because then the creativity of each individual would be greatly reduced and society as such would forget what it is like to create as a child.

Key words: creativity, motivation, artistic expression.

1. UVOD

Dijete već od najranije dobi kreće istraživati svijet oko sebe, promatra ga te već tada rukama kreće kreirati nešto novo i originalno. Svijet mašte tada nije ograničen vanjskim svijetom već je sve na djetetovoj vlastitoj percepciji.

Kako mi sami ne bi stvarali granice koje bi ugrožavale djetetovu kreativnost potrebno je djetetu omogućiti podražavajuću okolinu, raznovrsne aktivnosti i ne postavljati pravila koje bi djetetu zatvorile njegove vidike u slobodi izražavanja. Posebno je naglasak na odgojiteljima koji osiguravaju razne materijale/poticaje, koje će dijete motivirati i uzdizati. Odgajatelji su u tom procesu najviše promatrači koji pritom djeci daju osjećaj sigurnosti i podršku u vlastitom stvaralaštvu.

U kreativnosti nema mjesta kritici ili ispravljanju djetetovih radova kao ni procjenjivanja i kritiziranja istih.

„Djeca će se stvaralački izražavati kad im je dana sloboda da budu ono što jesu, kad gledaju i vide na svoj način, kad ih vodi njihova logika, kad imaju pravo na individualno izražavanje i stvaranje. Stoga je potrebno stvoriti prostorno-materijalno okruženje koje uključuje bogatstvo i promišljenost izbora materijala te njegovu stalnu dostupnost što djecu potiče na istraživanje i otkrivanje različitih likovnih materijala i tehnika i mogućnosti njihova korištenja.“ (Šipek, 2015, str. 21)

Također poznavanje pojma likovne umjetnosti u kontekstu stvaranja i senzibiliteta likovnog djela kao i upoznavanje djece s tim pojmom, naglašavamo kao posebno važnim. Važnost se pridodaje i poznavanju materijala kako bi se djeci pružilo što ugodnije iskustvo u njihovom korištenju na različitim likovnim područjima.

U nastavku će biti objašnjen pojam kreativnosti, njeni stupnjevi te poticanje kreativnosti kroz motivaciju. Također je u radu objašnjen razvoj dječjeg likovnog izražavanja te što je to likovna umjetnost, koji su njeni faktori i razni likovni materijali.

Na postavljeno pitanje: “Koliko je djeci zapravo potrebno da im se potakne njihova kreativnost za razliku od odrasle osobe?“, u vrtiću je provedena aktivnost, „Priča iz vrećice“, koja se koristila kao poticaj za dječje stvaralaštvo. Na samome kraju nalazi se vlastiti rad, rad odrasle osobe, koji služi kao usporedba dva načina stvaranja.

2. LIKOVNA UMJETNOST

„Likovna umjetnost je produkt estetske aktivnosti čovjeka kojom nastaje estetski oblikovan izraz (umjetničko djelo), odnosno to je aktivnost kojoj je cilj estetski vrijedne poruke u ostvarenim likovnim djelima prenositi na druge ljude.” (Herceg 2010, str. 139)

Likovna umjetnost kao takva sastoji se od različitih likovnih područja: slikanja, crtanja, grafike, arhitekture, kiparstva, dizajna kao i vizualnih komunikacija, urbanizma i hortikulture.

Kao što Herceg navodi, umjetnička djela su svima dostupna, ali potrebno je biti likovno senzibilan kako bi se potpuno doživjela umjetnička vrijednost djela. Pritom se čovjek bogati duhovno i estetski. „Osnovna svrha likovnih djela jest u senzibiliziranju čovjeka za vrijednosti, čime se ostvaruje kvalitetnija osobnost i postiže kvaliteta samog života.” (Herceg 2010, str. 14)

Svako likovno djelo je subjektivno te dolazi iz individualnog procesa stvaranja. U individualnom procesu stvaranja do izražaja dolazi osjetljivost, postupci i osobine stvaratelja umjetničkog djela. Umjetnost pokazuje odnos umjetnika prema stvarnosti koja ne mora nužno biti objektivna.

Kada se umjetničko djelo stvara nije važno kako se ostvaruje. Može se ostvariti rukama, kistom, olovkom ili uz uporabu računala.

Zadatak odgojitelja pri upoznavanju djece s likovnom umjetnosti je, prema Hercegu, postupno objašnjavanje svih elementa i pojavnosti likovne umjetnosti, a ne samo jedne od njih, na djeci prihvatljiv način. Što znači kako odgajatelj neće staviti fokus samo na motiv i pritom objašnjavati samo likovni jezik i zanemariti dječje kreativne sposobnosti i načine oblikovanja djela.

3. FAKTORI LIKOVNE KREATIVNOSTI

U prije navedenom poglavlju je objašnjena važnost same autonomnosti umjetnika, materijal koji se upotrebljava te postupak koji ovisi o snazi stvaralaštva pojedinca, u ovom slučaju djeteta. Tako Herceg (2010, str. 24) navodi kako se „likovne sposobnosti i likovna kreativnost smatraju povezujućim i najvažnijim slojevima svakog umjetničkog djela.”

Svako umjetničko djelo se smatra složenim tako je složen i sam psihološki proces koji dovodi do realizacije djela, a provlači se kroz razne psihičke procese.

Navodi kako u likovnom stvaranju sudjeluju:

- opažanje, vizualne sposobnosti koje se dijele na kvantitativne odnosno točna opažanja i kvalitativne ili senzibilitet,
- intelektualne sposobnosti koje su također kvantitativne (vizualno pamćenje) te kvalitativne (likovno – kreativno mišljenje),
- emocionalni procesi tj. mašta i emocionalni stav,
- motoričke sposobnosti koje podrazumijevaju spretnost i tehničku vještinu te motoričku osjetljivost.

Isto tako Herceg (2010) razlikuje kvantitativne i kvalitativne faktore kreativnosti.

Pod kvantitativne ubraja: fluentnost kao brz i lak tijek misli, redefiniciju kao sposobnost upotrebljavanja već poznatog na nov način i elaboraciju kao „sposobnost organiziranja procesa istraživanja i komponiranja završnog postignuća.”

Pod kvalitativne navodi: originalnost, fleksibilnost te osjetljivost na probleme.

„Ako je dječji uradak iskren, osoban, originalan, otkrivajući za dijete i odrasle, onda je takav uradak dobar. Ako je dječji uradak imitacija već nacrtanih oblika, odnosno ako je precrtan, kopiran, on ne odražava ništa novo ili posebno.” (Herceg 2010, str. 35)

4. KREATIVNOST

Kreativnost se kao sam pojam može definirati na više načina. Ako uzmemo za primjer Barrona koji 1988. godine navodi kako je kreativnost novost i prikladnost pri čemu uzima produkt kreativnog procesa originalnim te ono pritom izaziva čuđenje. Dok Slunjski 2013. godine kreativnost definira kao stvaranje nečega novog pritom u kombinaciji s motivacijom, znatizeljnom i autonomijom.

Spajanjem različitih definicija i shvaćanja kreativnosti dobivamo njena stalna određenja. Prema Slunjski 2013. godine, ta stalna određenja su:

- osmišljavanje nečega novog, bilo to djelomično ili nešto u potpunosti novo,
- poznatom predmetu pridružiti neka nova svojstva/karakteristike,
- promišljanje o neosmišljenim mogućnostima,
- promatranje ili izvedba aktivnosti na način koji odstupa od već postojećeg, normalnog načina izvedbe.

„Proces kreativnosti počinje u razmišljanju osobe koje najčešće prolazi kroz dva dijela. Prvi se dio odnosi na otkriće same ideje i odgovora koje uključuje maštu i istraživanje, dok se drugi odnosi na utvrđivanje je li upravo ta ideja ili odgovor moguć koji uključuje procjenu i upotrebu naučenih vještina.“ (Petrović-Sočo, 2000, str. 4)

5. RAZVOJNI STUPNJEVI KREATIVNOSTI

Jasna Cvetković - Lay u svojoj knjizi “Darovitost i kreativnost u razvojnoj dobi djetinjstva” (2022, str. 311) navodi kako je Irving Taylor (1975) među prvima opisao razvoj kreativnosti te ga podijelio na pet razina.

1. *ekspresivna spontanost* (od 1. do 6. godine) - smatra se nesputanom produktivnosti koja se pritom ne obazire na realnost
2. *tehnička kreativnost* (od 7. do 10. godine) – neuobičajena ovladanost znanjem, tehnikama i vještinama
3. *inventivna kreativnost* (od 11. do 15. godine) - upotrebljavanje nečega poznatog na novi način pri čemu se zahtjeva konkretno tj. formalno operacijsko mišljenje
4. *inovativna kreativnost* (od 16. do 17. godine) — proširenje postojećih sustava
5. *pojavnna kreativnost* (od 18. godine, nadalje) - razvijanje novih sustava i klasa

Slično tome Rosenblatt i Winner (1988) svoje tri faze kreativnosti u djetinjstvu:

1. *pred-konvencionalnu* (od 6. do 8. godine) u kojoj nešto novo dolazi iz predoperacionalnog mišljenja, a pritom je spontanost i emocionalna uključenost očita što dovodi do estetski ugodnih uradaka. Također dominira vizualna percepcija djetetovog neposrednog okruženja
2. *konvencionalna* (od 10. do 12. godine) gdje se u stvaranju novoga uključuje operacionalno mišljenje ali uz vidljivo veću ograničenost pravilima koja su povezana s razvojem evaluatnih te kritičkih vještina što rezultira prilagođavanju vanjskim standardima. Pritom se još ne pojavljuje djelotvornost
3. *post-konvencionalna* (oko 12. godine i u odrasloj dobi) gdje se uključuje formalno operativno mišljenje koje je pritom povezano sa djetetovim rastućim kognitivnim razvojem, klasnim operacijama i sustavima te njegovim iskustvom

Navedene karakterizacije uvelike temelje svoje podjele na kognitivnom razvoju djeteta.

6. POTICANJE KREATIVNOSTI

Vodeći se prema prijašnje navedenim definicijama i fazama dječjeg stvaralaštva možemo reći kako je kreativnost izazivanje uzbuđenja pri stvaranju gdje odgajatelji imaju bitnu ulogu u poticanju dječjeg procesa stvaralaštva motivacijom i konstantnim poticanjem dječjih rješenja na postavljene probleme.

Herceg (2010) navodi kako proces poticanja kreativnosti prolazi kroz sljedeće etape:

1. Uočavanje problema koji se treba riješiti, koji ovisi o vlastitoj želji ili postavljenim zahtjevima drugih osoba
2. Druga faza stvaralačkog procesa jest slobodna improvizacija i istraživanje različitih mogućnosti rješenja (pritom možemo koristiti igru)
3. Uočavanje problema i improvizacija potiču otkrivanje novih, neobičnih rješenja te se ova etapa smatra stvaralačkim otkrićem
4. Dijete postaje svjesno dobro pronađene ideje koja se nastoji praktično likovno realizirati i ostvariti kreativnim rješenjem
5. Svako likovno rješenje podložno je procjeni djetetova ostvarenog postignuća tako se i naziva etapom procjene ostvarenog postignuća

„Postoji nekoliko načina da kod djece pobudimo interes za likovno izražavanje i stvaranje onog što ih okružuje: usmjeravanje pažnje, aktiviranje sjećanja, maštanje, zamišljanje, igra likovnim materijalima.” (Šipek, 2015, str. 21)

7. MOTIVACIJA

“Svaka aktivnost uvjetovana je nekim motivom, a samu aktivnost izazvanu motivom nazivamo motivacijom.” (Herceg, 2010, str. 73.)

Za kreativnu motivaciju djece koristi se heuristički zadatak, u kojem se pomoću eksperimenata osmišljava kreativno rješenje, za razliku od algoritamskog, gdje dijete slijedi upute kojima dolazi do zaključka. U likovnom izražavanju se taj tip motivacijskih zadataka oslanja ponajprije na unutarnje želje umjesto na vanjske nagrade (Pink, 2009). U početku njihova likovnog stvaralaštva djeca motivaciju dobivaju iz imitacije tj. izrađivanja oblika kojeg su vidjela kako netko drugi radi. Time se ispunjava njihova potreba za upoznavanjem samoga sebe i upoznavanja svijeta oko sebe. Kasnije, u razvoju izražavanja, to postaje potreba za razvojem motorike, za izražavanjem osjećaja i potreba koje dijete ne može izreći verbalno (Herceg, 2010).

„Svaki produktivan proces uvjetovan je usmjerenom motivacijom djeteta. Slično svakoj akciji i reakciji, sredina (dakle i odgojitelj) stvara određeni utjecaj na dijete koje, ako je utjecaj dobro odabran, neizravan, počinje s vlastitom usmjerenom aktivnošću. Takav pristup naziva se motiviranjem djeteta u željenom i pozitivnom smjeru.“ (Herceg, 2010, str. 73)

Stoga, odgovornost odgojitelja je izbjegavanje rada po šablona te djeci pružiti šire okvire u kojima bi ona imala određenu slobodu samostalnog stvaralaštva.

U knjizi “*Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*”, Herceg i suradnici (2010, str. 75) navode se pet stvaralačkih procesa kroz koje prolaze likovne aktivnosti:

1. *Identifikacija problema* – smatra se da u prvoj fazi rada treba uočiti problem i prikupiti potrebne informacije koje mogu pomoći u rješavanju problema, tzv. faza učenja
2. *Prividno mirovanje uz pokretanje invencije* – u drugoj fazi treba poticati invenciju, oslobađanje od svih stega i ograničenja, tzv. faza igre
3. *Kreativno mišljenje koje otkriva rješenje problema* – u trećoj fazi se povezuju prva dva elementa kako bi se ostvario stvaralački skok, tj. došlo do novog otkrića, tzv. faza stvaralaštva, idejne slike

4. *Ostvarivanje kreativne ideje u likovnom mediju* – u četvrtoj fazi se to novo otkriće realizira u materijalu, tzv. faza rada

5. *Procjena vrijednosti kreativnog rješenja* – u završnoj fazi se procjenjuje uspješnost postignuća, tzv. faza vrednovanja.

“Ono što je uvijek poticajno kad se radi o grupi djece, jest omogućiti svakom djetetu priliku da se izrazi i to na način da može slobodno izreći vlastito mišljenje.” Balić-Šimrak, A. (2010, str. 7).

8. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG IZRAŽAVANJA

Naravno dječju kreativnost je lako narušiti ukoliko se ne poznaje uloga i funkcija dječjeg razvoja. Djeca imaju vlastito viđenje svijeta koji unose u svoje likovne radove, slikaju ono što znaju, što im taj predmet predstavlja a ne nužno ono što taj predmet zapravo jest. Stoga se u ovom radu navode dvije podjele dječjeg likovnog izražavanja.

8.1. Prema G.H. Luquetu

Godine 1913 G.H. Luquet u svojoj knjizi “Les dessins d'un enfant” (Dječje crtanje) prvi put u povijesti navodi faze razvoja dječje likovnosti. U njoj stavlja veliki naglasak na povezivanje primitivnog te prehistorijskog dječjeg stvaralaštva.

Prema G.H. Luquetu, razvojne faze dječjeg likovnog stvaralaštva se dijele na četiri faze:

1. *faza slučajnog realizma* (do 4. godine)

U ovoj fazi stvaranja u djetetu prevladava osjećaj užitka pri povlačenju linija. Sami smisao dijete pronalazi tek na kraju faze, kada vidi sličnost u crtežu sa nekim predmetom iz okoline. U ovoj fazi ističe se razvitak psihomotorike i vladanje likovnim instrumentima te se uči se pravilan hvat olovke i držanje kistova.

2. *faza neuspjelog realizma* (od 4. do 6. godine)

Ova faza u korelaciji sa dvjema fazama koje opisuje Herceg (2010), fazom sheme i predsheme, gdje djeca imaju shematski prikaz ljudskog lika kao i ostalih sadržaja.

3. *faza intelektualnog realizma* (od 6. do 11. godine)

Prikazuje se kao faza u kojoj dijete percipira okolinu i predmete u njoj. Pritom i dalje pokazuje veliku zainteresiranost za njena obilježja.

Matko Peić u svome djelu “Pristup likovnom djelu” (1990) razmatra kako je u ovoj fazi likovnog razvoja prisutna prostorna metoda pod nazivom poliperspektiva. Ona opisuje način oslikavanja prostora sa više točaka stajališta te naglašava njezinu zastupljenost kod djece za razliku od linearne ili atmosferske perspektive (slikanje sa jedne točke stajališta).

„Metoda poliperspektivnog rješavanja prostora prisutna je i kod djece, kako smo rekli, na početku njihova razvoja u tzv. razdoblju “intelektualnog realizma”, kada crtaju ono što

predmetu znaju a ne samo što na predmetu vide (miješanje planova, rendgenizam i druge prostorne oznake dječjeg crteža).“ (Peić, 1990, str. 164)

4. *faza vizualnog realizma* (Bodulić, 1982, str. 32.)

Tumači se kako dijete u ovoj fazi u prvi plan stavlja vlastiti doživljaj pri čemu dolazi do zanemarivanja stvarnih odnosa u okolini.

Potrebno je naglasiti da, unatoč velikom doprinosu u razvoju i spoznaji dječjeg stvaralaštva, danas mnogi autori dovode u pitanje točnost njegovih tvrdnji.

8.2. *Prema Hercegu*

Prema Hercegu dječje likovno izražavanje možemo podijeliti na šest faza.

1. *faza šaranja* (1. g. 5. mj. - 3.g. 5. mj.)

Prva faza, kako naziv govori, počinje nakon što dijete povuče svoje prve šare na papiru. Pod šare se podrazumijeva povlačenje jednostavnih crta do pokušaja crtanja kruga. Sama motorika djeteta je tek u razvoju stoga i najjednostavniji pokreti, kao povlačenje crte iz ramenog obruča te pokušaj crtanja kružnice iz zgloba šake, nisu precizni no uvelike utječu na razvitak fine motorike.

„Ako sjedimo uz dijete koje tek počinje crtati, opazit ćemo da prvih dana u njegovu crtežu nemaniti traga prostornim oznakama, iluzije dubine I nizu poredanih figura ... dijete ne samo da nije sposobno da ostvari iluziju trodimenzionalnog prostora nego nije sposobno, u prvom razdoblju svojeg crtačkog razvoja, čak da poreda figure u pravilan niz po plohi papira. To će ono postići tek s razvojem.“ (Herceg,2010, str. 150)

Peić (1990) pobliže u ovom citatu opisuje početak dječjeg stvaralaštva te potvrđuje manjak pojma o prostoru i iluziji dubine nekog pejzaža.

2. *faza sheme* (3. 6.mj. do 5. g.)

U ovoj fazi dolazi do djetetovog prvog pokušaja u prikazivanju stvarnih motiva. Djetetovi prikazi su relativno jednostavni i skromni no ljudskom oku i dalje prepoznatljivi. Najčešći je prikaz ljudskog lika, koji je anatomski netočan, no pokazuje ono što dijete smatra važnim i ono što razumije. Ljudske figure se sastoje od glave s očima i ušima te rukama i nogama. Ljudske

figure u ovoj fazi često imaju manjak trupa, koji djeca smatraju nebitnim, ne razumiju njegovo značenje.

3. *faza razvijene sheme* (5. do 8. g.)

Dijete i dalje u fokus stavlja prikaz ljudskih figura, no sada je prikaz mnogo detaljniji i subjektivniji. Fokusira se na veličinu čovjeka, kako se oblači, ima li dugu ili kratku kosu... Uz čovjeka dijete dodaje objekte kako bi prikazalo cijelu sliku, uglavnom sliku njegove obitelji ili okoline u kojoj živi.

4. *faza oblika i pojava* (8. do 10. g.)

Ova faza i dalje prati djetetov razvitak figura, koje postaju sve objektivnije i realističnije. Dijete počinje percipirati svijet oko sebe te više promatra čovjeka i njegov položaj u prostoru. Ljudske figure nisu više samo statične, nego mogu biti u procesu neke aktivnosti. Počinju percipirati biomehaniku ljudskog tijela te čovjeka crtaju sa savijenim laktovima i koljenima, jednom nogom ispred druge. Također se javlja prikazivanje ljudskog tijela iz profila.

Prema Hercegu zadnje dvije faze ukazuju na djetetov prijelaz u odraslog umjetnika. Peta faza označuje djetetovo potpuno opažanje i shvaćanje stvarnosti koju vidi. Individualni karakter u likovnom izražavanju dijete tek počinje razvijati u krajnjoj, šestoj fazi razvoja.

9. LIKOVNI MATERIJALI, PRIBOR I TEHNIKE

Pod likovne materijale ubrajamo: raznovrsne podloge, pribor i materijale za oblikovanje. Dijelimo ih na crtačke, slikarske, kiparske, grafičke te na materijale korištene u arhitekturi. U kiparstvu se većinski koriste pristupačni materijali poput drveta, kamena, metala, stakla i sličnog, dok se u crtežu, slikarstvu koriste materijali napravljeni od pigmenta i veziva koje ih međusobno objedinjuje i osigurava trajnost boje na podlozi. Za podloge se koristi papir, platno, drvene ploče, metal, a za pribor kistovi, špahtle, pera i drugi.

Crtačke materijale dijelimo na suhe materijale (olovka, ugljen, kreda), vlažne materijale (tuš, lavirani tuš) te jednoboje flomastere. Slikarske materijale dijelimo na suhe (suhe i voštane paste, kolaž), mokre (tempera, akril, gvaš, akvarel) i materijale s uljanim vezivom (masne paste, enkaustika, uljane boje). Navedene materijale možemo koristiti u radu s djecom što ovisi o mogućnostima u toj dobi te i o mnogim drugim elementima.

Odabrani materijal ne smije pružati otpor djeci. Materijal iziskuje da se njime lako boji, ima sposobnost razrjeđivanja i lakog nanošenja na podlogu. U tom slučaju pri odabiru crtačkih materijala, oni moraju biti meki a slikarski materijali lako na nosivi na podlogu. Djeci je potrebno osigurati dvije posude za vodu, jednu za pranje kista pri slikanju a druga posuda za dodavanje vode boji koja je na kistu. Isto tako bitno je zaštititi stol na kojem se slika kao i djecu zbog mogućih prljanja odjeće.

10. PRAKTIČNI RAD

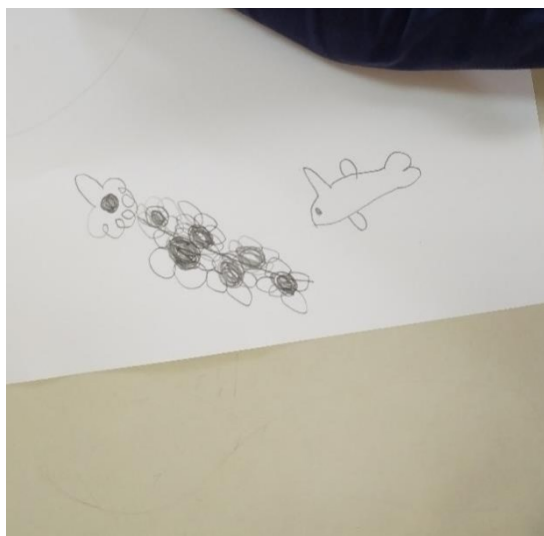
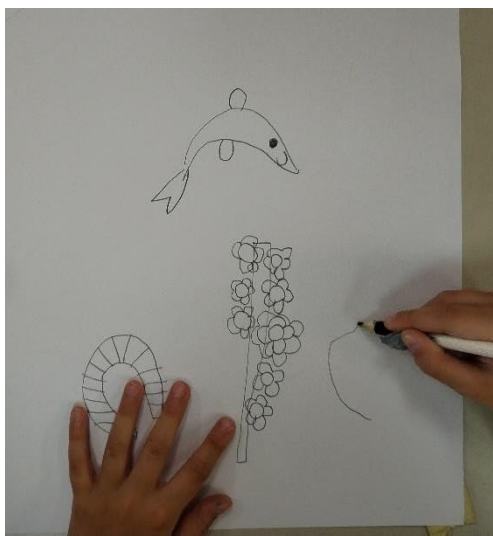
U uvodnom dijelu djeca su pozvana na tepih tako da sjede u krugu. Prvo im je objašnjena aktivnost koja će se provoditi, „Priča iz vrećice“. Pred njih je stavljena velika platnena vreća u kojoj su se nalazili razni predmeti (cvijet, žirafa, mačka, patka, dupin, medvjed, plavi medvjed, svjetiljka, frula, zmaj, krava, brod, leopard, kuća, školjka, globus lopta.)

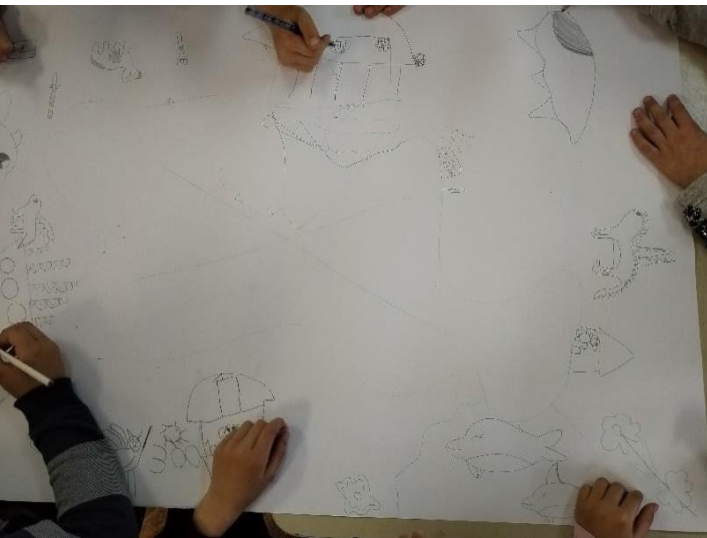
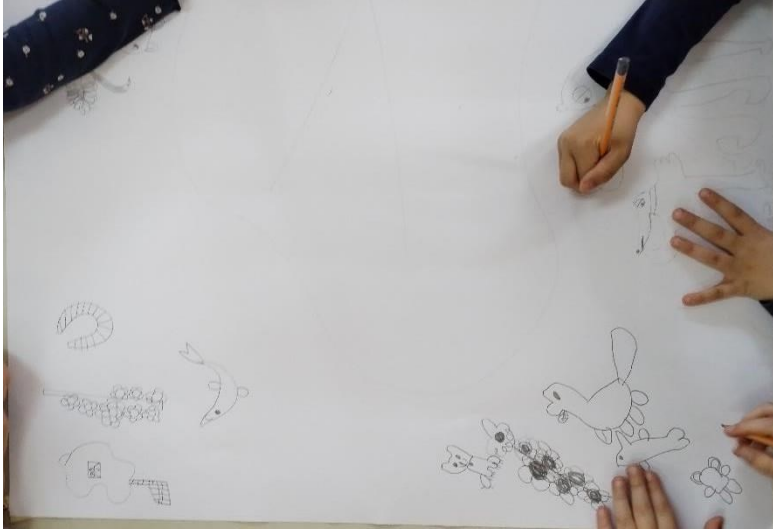
Aktivnost je počela mojim izvlačenjem prvog predmeta iz vrećice i započinjanjem priče („Jednoga dana, u jednom dalekom, dalekom gradu živio je jedan zmaj i zvao se Mirko“). Potom je svako dijete u krugu izvlačilo po jedan predmet kada je bio njihov red gdje su se pritom trebali nadovezati na priču.

Kada je posljednje dijete izvuklo predmet i nadodalo na priču, priča se još jednom ponovila i zapisala kako bi na temelju nje djeca oslikala neku scenu, motiv ili lika. Djeci su unaprijed na stol postavljena dva velika papira te pribor za crtanje i slikanje.

U realizaciji likovnog rada, djeca su se koristila: olovkom koju smatramo kao „najjednostavnije likovno sredstvo koje omogućuje bogatstvo detalja i fino nijansiranje linija“ (Blaženka Šipek) te nakon postavljenog crteža, temperu koja „djeci pruža mogućnost stvaranja novih boja i nijansi, a djeca izražavaju svoj vizualni doživljaj“ (Blaženka Šipek)

10.1. POSTAVLJENI CRTEŽ OLOVKOM

10.2. OSLIKAVANJE TEMPEROM

11. PRIČA I PRIKAZI IZ PRIČE

Jednoga dana, u jednom dalekom, dalekom gradu živio je jedan zmaj i zvao se Mirko. Sa zmajem Mirkom su živjele i krave koje su davale mlijeko i pasle travu. U to vrijeme je stigla strašna oluja i zmaj Mirko sakrio svoje krave od oluje. Blizu Mirkove kuće je bio jedan gusarski brod sa macom i bijelim medom. Ta velika oluja je skoro potopila brod, ali zmaj Mirko pomogao je gusarima da spase brod. Nakon oluje, jedan gusar skočio je u more i našao školjku. Pristigli su u luku i naišli na leoparda koji se odmarao na plaži i frulu koja mu je pravila društvo. Zajedno su se svi otišli odmoriti u dvorac i tamo su posadili lijepo cvijeće. U dvorcu je bila jedna svjetiljka koja im je osvijetlila put do blaga. Na putu do blaga su sreli dupina i patku. Dupin je iskopao blago u kojemu je bio jedan veliki biser.

Slika 1. Prikaz više likova, djevojčica M

Slika 2. Prikaz više likova, djevojčica A

**Slika 3. Prikaz scene,
djevojčica L**

**Slika 4. Prikaz lika zmaja,
dječak K**

**Slika 5. Prikaz scene, dječak
M**

**Slika 6. Prikaz više likova,
dječak KR**

Slika 7. Prikaz scene, dječak O

Slika 8. Prikaz lika, djevojčica S

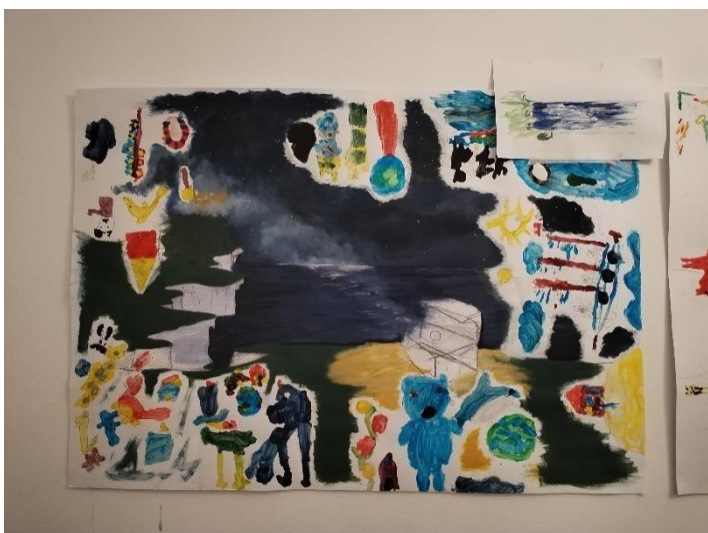
12. PROCES IZRADE VLASTITOG RADA

Slika 9. Postavljanje skice olovkom,
rad A

Slika 10. Postavljanje početnog
tona, rad A

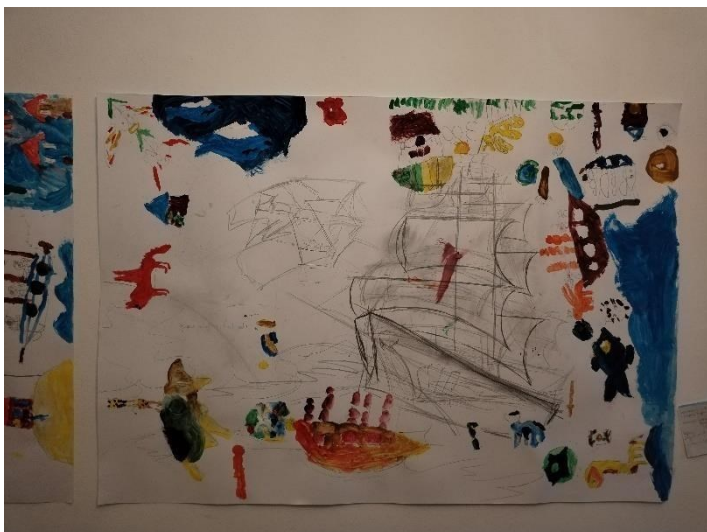
Slika 11. Oslikavanje scene mora,
rad A

Slika 12. Oslikavanje detalja 1, rad A

Slika 13. Oslikavanje detalja 2, rad A

Slika 14. Postavljanje skice olovkom, rad B

Slika 15. Postavljanje početnog tona 1, rad B

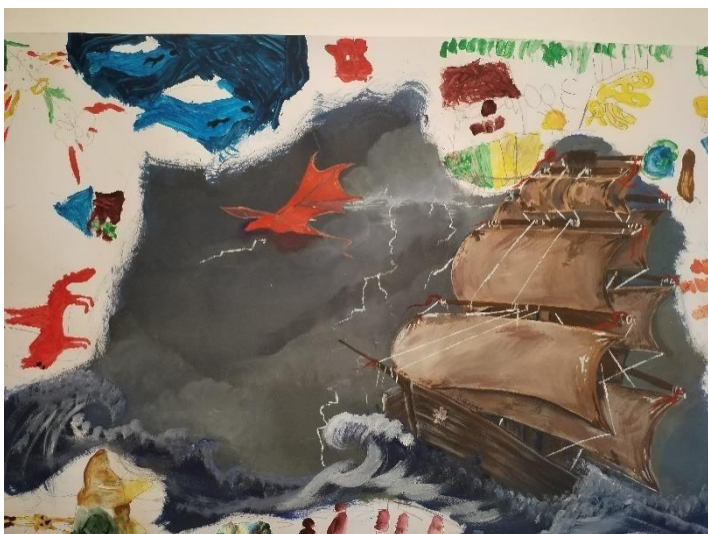
Slika 16. Postavljanje početnog tona 2, rad B

Slika 17. Oslikavanje detalja 1, rad B

Slika 18. Oslikavanje detalja 2, rad
B

Slika 20. Oslikavanje detalja 3, rad
B

12.1. ZAVRŠENI RAD I DETALJI

Slika 21. Izgled završenog rada A i B

Slika 22. Završeni rad A

Slika 23. Završeni rad B

Slika 24. Detalj zmaja i broda, rad B

Slika 25. Detalj dvorca, rad A

Slika 26. Detalj škrinje, rad

13. ZAKLJUČAK

Teorijskim dijelom ovoga rada opisuje se složenost likovnog procesa. Upravo zbog složenosti likovnosti kao i kreativnosti rad ukazuje na potrebu uvažavanja i razumijevanja kako bi se postiglo ostvarivanje što boljeg doživljaja likovnog djela. Bez shvaćanja cjeline likovnosti, ljudske potrebe za stvaranjem te prikazivanjem ljepote u likovnim radovima, prikazom stvarnosti svakog pojedinca, ne postiže se ona humanost već samo proizvod. Likovna kultura nije samo stručno područje već je i odgojno obrazovni proces.

Iako je kod djece uvod u bit likovnog fenomena tek početna, prva faza i dalje joj se pridaje velika važnost kako bi djeca imala što bolji i pravilniji razvoj. Potrebno je što više provoditi likovne aktivnosti u odgojno obrazovnim ustanovama koje bi djecu usmjerile na daljnje likovno stvaralaštvo. Djeci je potrebno nesmetano i samostalno istraživanje kako bi stvorili pozitivnu sliku o sebi te uistinu prikazali svoj unutarnji svijet kroz neopterećeno stvaranje. Potrebno je konstantno podupiranje bez ispravljanja dječjih radova ili njihove kreativnosti.

Poticanjem stvaranja priče kroz aktivnost postiglo se upravo to. Osobno sam mogla ući u dječji svijet i uvidjeti koliko njihova mašta nema granica. Nije bilo potrebno provoditi nešto posebno, već samim time što su djeca imala priliku osmisliti nešto svoje, originalno, vlastitu priču, stvorila im se već dovoljna motivacija za oslikavanje upravo te priče. Pri stvaranju priče međusobno su se poticali i nadopunjavali. To je uistinu bio timski rad koji nije iziskivao moje uplitanje. Moja je bila samo jedna rečenica i doneseni predmeti. Sve ostalo su bila djeca.

Posebno moram naglasiti kako su djeca u jednostavnosti svoje priče ponekad išli i van nje prilikom slikanja. Smatram da je to upravo bio cilj cijelog ovog rada, da djeca proširuju svoje granice mašte. Upravo tako sam i ja imala priliku proširiti granice svoje mašte inspirirana njihovom pričom. Kako sam radila na vlastitom radu tako sam sve više primjećivala koliko je ponekad kreativnost odrasle osobe manjkava nasuprot dječje. Osobno bi mi bilo teško nešto kreirati na toj razini kojoj su kreirali oni. Uistinu su bili moj najveći poticaj.

Tako svoj rad završavam citatom: „Kreativnost djece je ptica u letu koju je teško uhvatiti, a kad je uhvatiš, i nije više ptica, jer je zaustavljen njen let.“ (Stevanović, 2001, str. 325). Trebamo nastaviti poticati djecu da slobodno stvaraju u svakom trenutku svoga djetinjstva jer nažalost ponekad kao odrasle osobe zaboravimo da je i nas jednom nekada netko uhvatio i zaustavio naš let.

14. POPIS LITERATURE

- Balić-Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 2-8. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124737>
- Barron, F. (1988). Putting creativity to work. R.J. Sternberg (Ed.)
- Bodulić, V. (1982). Umjetnički i dječji crtež, Zagreb: Školska knjiga
- Cvetković-Lay, J. (2022). Darovitost i kreativnost u razvojnoj dobi djetinjstva. *Napredak*, 163 (3 - 4), 305-323. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/287432>
- Herceg, V. L., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alfa.
- Grgurić, N., Jakubin M. (1996). Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje, Zagreb: Educa Jakubin, M. (1999). Likovni jezik i likovne tehnike – temeljni pojmovi. Zagreb: Educa
- Peić, M. (1979.) Pristup likovnom djelu, Školska knjiga Zagreb
- Rosenblatt, E., & Winner, E. (1988). The art of children's drawings
- Slunjski, E. (2014.) Kako djetetu pomoći da ... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti : priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje. Drugo neizmijenjeno izdanje. Zagreb: Element.
- Stevanović, M. (2001). Predškolska pedagogija. Druga knjiga. Tuzla: R & S
- Šipek, B. (2015). Kako komunicirati likovnim jezikom djece. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21 (79), 21-22. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172745>
- Taylor, I. (2017) Perspectives in creativity. Routledge